

dijete na internetu

Dijete na internetu!

Kroz rad na računalu, djeca i mladi uče na zabavan i zanimljiv način o tome kako koristiti tehnologiju, što može biti korisno u školskom učenju, ali i u slobodnim aktivnostima. Na taj način mogu razvijati pamćenje, metode učenja i vještine rješavanja problema te osjećaj vlastite sposobnosti i samopouzdanja. Djeci i mladima koji imaju teškoće u komunikaciji, računalne igre također mogu biti poticaj na druženje s vršnjacima sličnih interesa. Osim toga, mogu vježbati koordinaciju oko-ruka, prostorne odnose i predočavanje. Bez obzira na roditeljske preferencije, djeca i mladi će doći u susret s računalnom tehnologijom. Poticanje informatičke pismenosti dio je školskog programa. Važno je da roditelji znaju da će neminovno koristiti računalnu tehnologiju te da je teško, pa i nepotrebno zabraniti im da se koriste računalom.

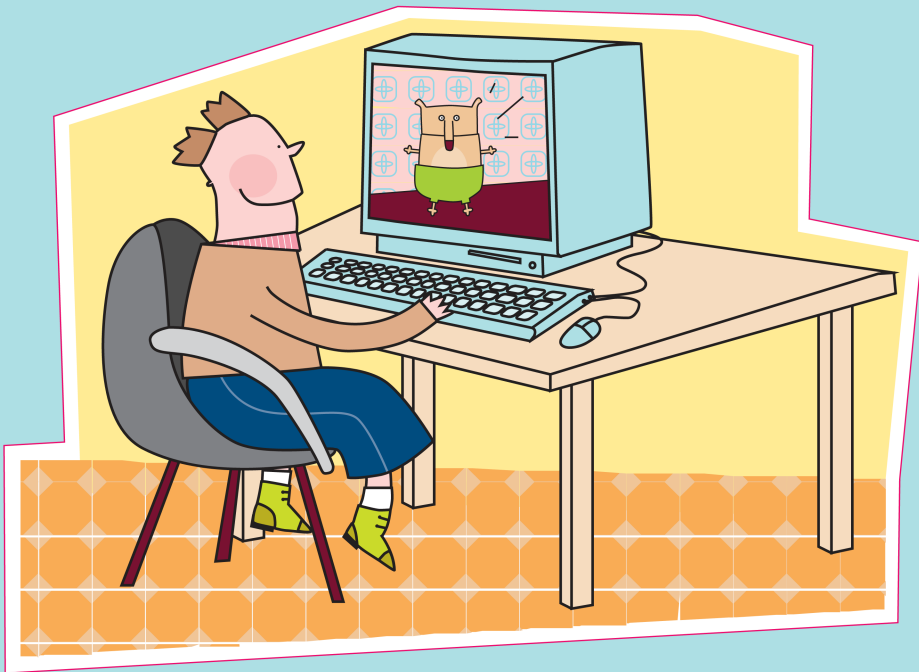
U brošuri koja je pred Vama pokušat ćemo odgovoriti na najčešće pitanja koja postavljaju roditelji i stručnjaci zainteresirani za problematiku seksualnog zlostavljanja i rizičnih ponašanja kojima djeca i mladi mogu biti izloženi na internetu. Najčešća pitanja su:

- Da li su internetski seksualni zločini novi oblik zlostavljanja djece?
- Razlikuju li se odrasle osobe sa seksualnim namjerama prema djeci na internetu od drugih seksualnih prijestupnika?
- Na koji način odrasle osobe sa seksualnim namjerama djeluju na internetu i zavode djecu i mlade?
- Što čini mlade ranjivima i rizičnima za nepoželjna izlaganja, seksualne ponude i druge oblike seksualnog zlostavljanja?
- Kako roditelji i drugi odrasli trebaju reagirati na ove online probleme?
- Na koji način možemo povećati sigurnost djece i mladih na internetu?

Napomena čitateljima: U tekstu smo najčešće koristili pojam dijete/djeca. Želimo naglasiti da pod ovim pojmom podrazumijevamo uglavnom djecu predpubertetske dobi i adolescente koji predstavljaju najrizičniju skupinu za izlaganje seksualnom sadržaju na internetu i druge oblike seksualnog zlostavljanja i zavođenja.

U posljednje vrijeme djeci i mladima je najprivlačniji internet radi niza mogućnosti koje on pruža. Prednosti i dobre strane interneta su:

- učenje jer omogućava pregled najnovijih spoznaja, rezultata istraživanja te prikupljanje podataka za pisanje školskih seminara i projekata
- brza dostupnost informacijama, od akademskih istraživanja i mogućnosti putovanja, do podataka o školama i fakultetima, različitim proizvodima i slično

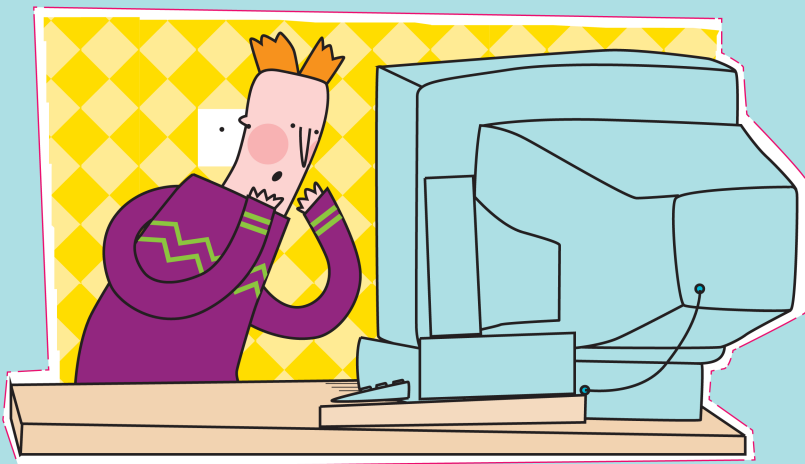

- lako i brzo pregledavanje aktualnih vijesti (npr. čitanje dnevnih novina i vijesti, vremenske prognoze, sportskih rezultata i slično)
- predstavlja izvor zabave, kao npr. igranje igrica
- omogućava komunikaciju s ljudima, daje mogućnost brzog i jednostavnog dopisivanja s vršnjacima i ljudima u različitim dijelovima svijeta
- omogućava učenje pismenog izražavanja - pisanje je dominantni način na koji korisnici razgovaraju putem interneta i chata
- potiče razvoj kreativnosti
- uči rješavanju problema i potiče razvoj strategija za selekciju informacija
- omogućava kupnju različitih proizvoda, olakšava planiranje putovanja ili daje mogućnost rezerviranja karata (npr. karte za koncert, utakmicu ili autobus)

- omogućava razmjenu iskustava, mišljenja i informacija s vršnjacima i odraslima sličnih interesa ili problema (npr. stranice za fanove poznatih pjevača i glumaca, ljubitelje automobila ili nekih video igara, razne grupe podrške...).

Iako internet pruža brzu dostupnost različitim i zanimljivim informacijama, kao i komunikaciju s velikim brojem ljudi, potrebno je biti svjestan i opasnosti kojima odrasli i djeca mogu biti izloženi.

Naime, internet omogućuje anonimnost, koju je nemoguće postići u bilo kojoj drugoj vrsti komunikacije. Ova anonimnost oslobađa i potiče ljude da komuniciraju intimnije nego što bi to činili u osobnim kontaktima, omogućuje također i lažno predstavljanje. Stoga je potrebno educirati djecu i mlade kako koristiti internet na za njih siguran način, podučiti ih načinima (samo)zaštite, kao i osigurati nadzor roditelja u trenucima kad se koriste internetom. Stoga, ako djeca i mladi kažu da su upoznali dobrog prijatelja preko interneta, svakako je važno podsjetiti ih da je sve ono što znaju o tom "prijatelju" samo ono što mu je ta osoba rekla, tj. napisala te da ništa od toga ne mora biti istina.

Najčešći rizici upotrebe interneta za djecu i mlade su:

- izlaganje seksualnim ili nasilnim sadržajima, kao i dostupnost neprimjerenim informacijama, koje uključuju pornografiju, materijale i stranice koje potiču mržnju, nesnošljivost ili diskriminaciju, krvave i nasilne prizore, dezinformacije i preuveličavanje vijesti
- direktna komunikacija s odraslom osobom koja traži neprimjerene odnose, gdje djeca i mladi mogu postati žrtve pedofila ili odraslih osoba sa seksualnim namjerama koji će ih pokušati nagovoriti na susret ili na neki drugi način izigrati njihovo povjerenje (npr. objavljivanjem slika maloljetnih osoba)
- izloženost uznemirujućim, neprijateljskim ili nepristojnim e-mail porukama
- pretjerana izoliranost djece i mladih koja proizlazi iz prečestog i/ili dugotrajnog korištenja računala i interneta.

Osim toga, djeca i mladi mogu doći do informacija, kupovati proizvode ili sudjelovati u aktivnostima koje su za njih opasne. Postoji rizik da kupnjom putem interneta, popunjavanjem obrazaca ili sudjelovanjem u raznim online natjecanjima daju važne, osobne i financijske podatke te mogu postati mete različitih prevara.

U prividnom svijetu interneta svi rizici i opasnosti nisu jednaki!

Istraživanje u SAD na uzorku od 1500 djece u dobi od 10 do 17 godina koja redovite koriste internet, pokazalo je da je 13% njih bilo izloženo seksualno neprimjerenim porukama. Najvećem riziku su bile izložene djevojčice te stariji adolescenti. Najveći stupanj izlaganja nepoželjnom sadržajima bio je prisutan kada su djeca i mladi koristili kompjuter kod kuće (79%) te u chat room-u (37%). U 4% slučajeva djeca su izvijestila da je odrasla osoba zatražila od njih da pošalju svoju sliku koja eksplicitno pokazuje golo tijelo. U 31% slučajeva odrasla osoba koja je imala seksualne i neprimjerene namjere pokušala je stupiti u kontakt s djetetom u živo, pri čemu su u 75% slučajeva pozvali djecu na sastanak, a u 34% slučajeva ostvaren je telefonski kontakt. Čak u 18% slučajeva odrasla osoba koja je imala seksualne namjere je došla djetetu kući.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA O ISKUSTVIMA DJECE PRI KORIŠTENJU INTERNETA

Hrabri telefon - telefon za zlostavljanu i zanemarenu djecu i Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba proveli su 2004. godine istraživanje u kojem je sudjelovalo 4000 djece osnovnoškolske dobi iz 10 gradova u Hrvatskoj. Glavni cilj istraživanja bio je utvrditi incidenciju izloženosti djece nepoželjnim seksualnim sadržajima na internetu, ispitati kojim putem su bili izloženi tom sadržaju te reakcije djece. Dobiveni rezultati ukazuju da 73% djece ima iskustva u korištenju

interneta, pri čemu upotreba interneta raste s dobi. Osim toga, 32% djece redovito koristi chat, što navodi na zaključak da je chat sve popularniji i zastupljeniji oblik komunikacije među djecom. Zanimljiv je podatak da samo 4% djece izjavljuje da koristi internet uz nadzor roditelja, dok 49% djece izjavljuje da roditelji nemaju pristup njihovoj elektronskoj pošti, što upućuje na smanjenu mogućnost nadzora sadržaja s kojim se djeca susreću prilikom korištenja interneta.

Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da je 27% djece bilo izloženo porukama sa seksualnim sadržajima, što je uključivalo slike golih osoba, slike osoba tijekom spolnog odnosa, kao i slike koje su sadržavale nasilje i seks. Čini se da što je aktivnost na internetu bila više istraživačka, bila je veća vjerojatnost izlaganja nepoželjnom seksualnom sadržaju. Djeca čiji roditelji nemaju pristup njihovoj elektronskoj pošti su češće primila poruke sa seksualnim sadržajima. Četvrtina djece koja su bila izložena porukama sa seksualnim sadržajima izjavila je o prisutnosti uznemirujućih emocionalnih reakcija, češće djevojčice i mlađa djeca.

Vezano za iskustva pri korištenju chata, uočava se trend da s porastom dobi raste i vrijeme provedeno na chatu. Rezultati pokazuju da od 28% djece koja su pitana o intimnim detaljima tijekom chatanja, njih 54% izvještava o neposrednim reakcijama u smislu uznemirenosti, srama, straha, ljutnje ili krivnje. Djeca su navodila da su najčešće pitana o seksu, intimnim dijelovima tijela, njihovim iskustvima u seksu, odjeći i rublju koje nose ili su dobili poziv za sastanak.

Zabrinjavajući je podatak da je 27% djece smatralo da je u redu otići na sastanak s online prijateljem/-icom bez pratnje roditelja. Ova skupina djece predstavlja rizičnu skupinu za nepoželjna iskustva i mogući susret s odraslom osobom koja ima seksualne namjere, radi čega je izrazito važna edukacija djece i roditelja, kao i osvještavanje mogućih rizika pri korištenju interneta.

Zašto *chat-room* može biti opasan za djecu i mlade?

Najpopularnije, a istovremeno i najopasnije područje interneta za djecu i mlade je chat-room. Zbog prirode interneta, djeca i mladi mogu virtualno otputovati u bilo koji dio svijeta, razgovarati i razmjenjivati poruke na ekranu s potpunim strancima.

No, istovremeno odrasli se mogu pretvarati da su djeca i tako navesti djecu na neprihvatljiva i rizična ponašanja. Uključivanjem u razgovor i razmjenjujući informacije kroz chat-room s drugom djecom, odrasle osobe sa seksualnim i neprimjerenim namjerama mogu dobiti informacije o dobi djeteta, spolu, o tome gdje živi i koju školu pohađa, razmijeniti e-mail adrese.

Koja djeca su u većem riziku da budu izložena seksualnim ponudama putem interneta?

Razmišljajući o zaštiti djece od različitih oblika seksualnog zlostavljanja često smo usmjereni na djecu mlađe životne dobi. Međutim, kada se radi o internetu, seksualna namamljivanja se rijetko pojavljuju među predškolskom i predpubertetskom djecom. Važno je razlikovati pedofi le koje privlače i seksualno uzbuđuju predpubertetska djeca od odraslih osoba sa seksualnim namjerama koje se mogu susresti na internetu.

Mlađa djeca su u manjem riziku da budu izložena seksualnom sadržaju i neprimjerenim ponudama jer drugačije koriste internet nego starija djeca i mladi te su više pod nadzorom roditelja i drugih odraslih tijekom korištenja interneta, ali i tijekom drugih dnevnih aktivnosti. Osim toga, mlađa djeca se ponašaju drugačije i imaju drugačije interese. Npr. predškolsko dijete ne može reći „Mama, prespavat ću kod prijatelja“ pa otići na susret s odraslom osobom koju je upoznao preko interneta.

Odrasle osobe sa seksualnim namjerama koje djeluju putem interneta najčešće nisu pedofi li i njihove žrtve su djeca pubertetske dobi i adolescenti. Neke od njih mogu primarno seksualno privlačiti adolescenti, dok neki zapravo traže opasnost i uzbuđenje koje dobivaju zavođenjem maloljetnika. U kontaktu se pokazuju prijateljski i romantični prema žrtvama, tijekom razgovora spomenu seks, a mnoge žrtve osjećaju povezanost s njima.

MITOVI I STEREOTIPI	ČINJENICE
<ul style="list-style-type: none"> • To su pedofi li koji koriste internet kako bi došli do djeteta 	<ul style="list-style-type: none"> • Neke od njih mogu primarno seksualno privlačiti adolescenti, dok neki zapravo traže opasnost i uzbuđenje koje dobivaju zavođenjem maloljetnika.
<ul style="list-style-type: none"> • Njihove žrtve su mala djeca. 	<ul style="list-style-type: none"> • Njihove žrtve su djeca pubertetske dobi i mlađi adolescenti, uglavnom između 12 i 15 godina.
<ul style="list-style-type: none"> • Lažu o svom identitetu, godinama i motivima. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mali broj odraslih osoba sa seksualnim namjerama prema djeci laže o svojim godinama.
<ul style="list-style-type: none"> • Navode djecu na otkrivanje osobnih informacija ili se koriste informacijama koje su oni naivno objavili. 	<ul style="list-style-type: none"> • Malo njih skriva svoje seksualne namjere.
<ul style="list-style-type: none"> • Prikradaju se djeci, skloni su nasilnom uvredama i otmicama djece 	<ul style="list-style-type: none"> • Većina ih zavede svoje žrtve, a mnoge žrtve osjećaju ljubav i povezanost sa online prijestupnicima. • Većina prijestupnika je optužena za nenasilne zločine.

Važno je znati da naivnost i manjak iskustva nije ono što mlade čini ranjivima i rizičnima za nepoželjna izlaganja seksualnim sadržajima. Stariji adolescenti u dobi između 14 i 17 godina su pustolovniji, neovisniji, koriste se kompleksnijim i rizičnijim internetskim aktivnostima. Adolescenti pokazuju zanimanje za seks, skloni su istraživanju na području seksualnosti i seksualne orijentacije. Često se zaljube i razviju osjećaj pripadanja u odnosu na odrasle osobe koje su upoznali preko interneta.

Američka istraživanja uglavnom naglašavaju sljedeća online rizična ponašanja:

- otkrivanje osobnih informacija
- slanje osobnih informacija nepoznatim ljudima
- nekritično razgovaranje s nepoznatim ljudima
- uvrštavanje nepoznatih ljudi na listu prijatelja (eng. „buddy list“)
- razgovor s nepoznatim ljudima o seksu
- davanje prostih i nepristojnih komentara
- namjerno posjećivanje stranica povezanih sa seksom
- korištenje zajedničkih dokumenata za skidanje slika.

Što je više rizičnih ponašanja prisutno, to je veći rizik za izloženost izlaganju seksualnom sadržaju i uznemirujućim ponudama.

Na koji način odrasle osobe sa seksualnim namjerama komuniciraju s djecom i mladima u chat-roomu i stječu njihovo povjerenje?

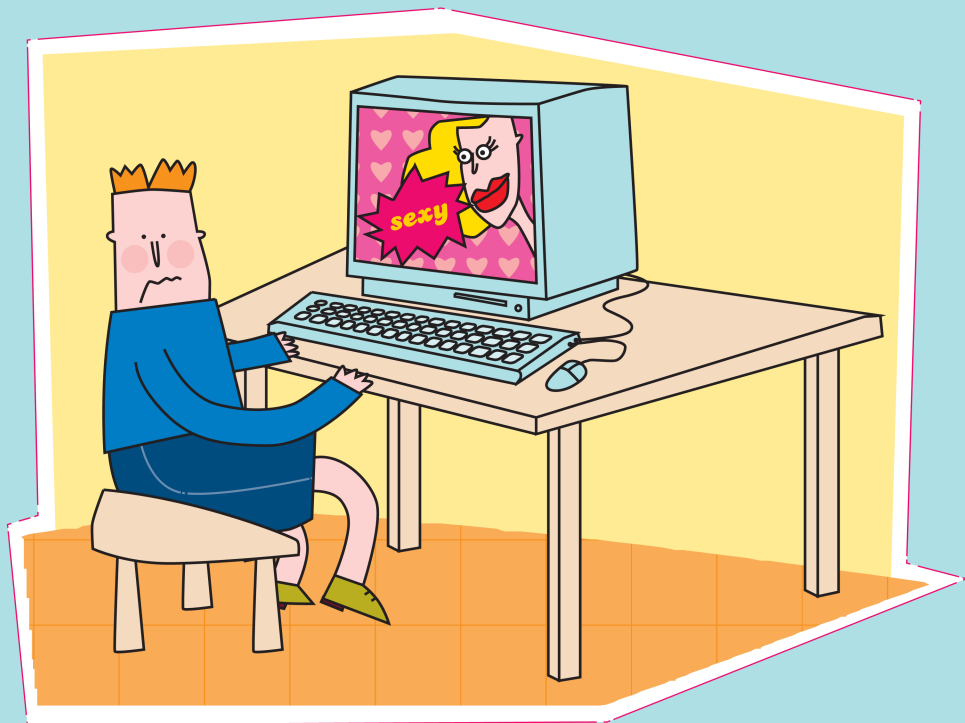
Neki mogu samo promatrati tj. biti chat room-u i pratiti razgovor, ne uključujući se aktivno. Na taj način saznaju što dijete voli, što ne voli, saznaju o odnosima u obitelji (npr. dijete napiše da se upravo posvađalo s roditeljima) te o tome jesu li se ostali u chat roomu s njim sprijateljili.

Ovo nisu nova ponašanja za odrasle osobe sa seksualnim namjerama prema djeci. Prije postojanja interneta odlazili su na igrališta i druga okupljališta mladih te promatrali djecu i njihove interakcije. Ta ponašanja su ipak uključivala određeni rizik da ih primijete učitelji, roditelji, druga djeca. Sada odrasli mogu posjećivati “virtualno igralište” na internetu i direktno razgovarati s djecom i mladima iz sigurnosti vlastitih domova bez straha da će biti otkriveni. Ako i naslute da bi mogli biti otkriveni, mogu jednostavno prekinuti kontakt i sakriti se u anonimnosti interneta.

Kad odrasla osoba sa seksualnim namjerama prema djeci započne razgovor u chat-roomu, najčešće počinje s nevinim pitanjima jer svi drugi u chat-roomu mogu vidjeti poruke. Nakon nekog vremena, može predložiti privatni forum za razgovor. Većina chat programa omogućuje privatni razgovor između dvoje ljudi ako žele. U toj fazi odrasla osoba će pokušati utvrditi koliko je sigurno razgovarati s djetetom postavljajući pitanja poput: “Jesi li sam/a doma?”, “Tko još upotrebljava računalo kod tebe?”, “Gdje ti je računalo smješteno?”. U pravilu razgovor će biti prekinut ako dijete odgovori da nije samo, da i ostali članovi obitelji koriste računalo i da je ono smješteno u dnevnoj sobi. Ali ako dijete kaže da je samo kod kuće, da je računalo u njegovoj sobi i da ga samo ono koristi, vjerojatno će razgovor biti nastavljen te će odrasla osoba koja ima seksualne i neprimjerene namjere kroz seriju pitanja nastojati zadobiti povjerenje djeteta i adolescenta, nastojati ga uvjeriti da trebaju vjerovati samo jedan drugome i nikome više.

O čemu odrasla osoba sa seksualnim namjerama razgovara nakon što razgovor dođe do ovog stupnja?

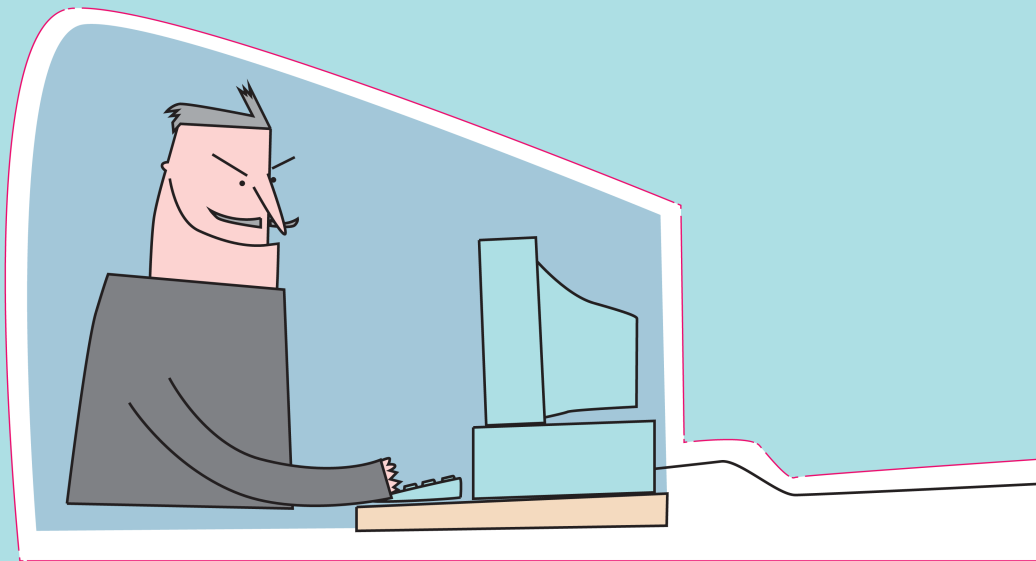
Općenito, najprije šalje viceve i šale da oraspoloži i potakne adolescenta na otvoreni razgovor. Može također pričati o djetetovim hobijima, interesima, problemima o kojima je prethodno saznao u chat room-u. Nakon toga počinje razgovor vezan uz seksualne aktivnosti. Kako se razgovor nastavlja odrasla osoba može opisivati seksualne tehnike i poze i tražiti od djeteta da masturbira. Kako bi uvjerio dijete da je to normalno i da "svatko to radi", osoba može djetetu na e-mail poslati fotografije koje pokazuju druge ljude ili djecu uključene u takve aktivnosti.

Nakon što pošalje sliku, odrasla osoba koja ima seksualne namjere prema djetetu može pokušati povećati stupanj povjerenja između njega i djeteta tražeći dijete da izbriše slike jer "će imati problema ako netko drugi vidi te slike". Također može reći djetetu da mu vjeruje da će to čuvati kao tajnu, odnosno tražiti dijete da nikad nikom ne govori o njihovim razgovorima. Kako se ovaj tip razgovora nastavlja i stupanj povjerenja raste, odrasla osoba sa seksualnim namjerama će pozvati dijete da se susretne s njim.

Upotreba seksualiziranih slika mladih i snimanje vlastitog tijela kamerom kao proces zavođenja

Rezultati američkih istraživanja upozoravaju na sve veći postotak mladih korisnika interneta koji imaju iskustvo u kojem je odrasla osoba tražila da se fotografi raju seksualizirano. Sve je veći postotak djece i mladih koji online objavljuju svoje slike i fotografi je. Neki od adolescenata navode: „Taj me tip tražio da skinem majicu i da se slikam“; „Čovjek u svojim tridesetim godinama tražio me da opišem sebe, da postavim digitalnu kameru i pokažem

mu svoje intimne dijelove tijela.“ Neka od američkih istraživanja pokazuju da oko 40% online zlostavljača djece posjeduju dječju pornografiju.

U prevenciji razmjenjivanja seksualnih fotografija važno je djecu i mlade naučiti koje od tih aktivnosti su ilegalne, koje se opasnosti kriju u proslijeđivanju fotografija putem interneta, a u zadnje vrijeme i sve češćim razmjenjivanjem slika putem mobitela. Osim toga, važno ih je upoznati s voajerizmom i ekzibicionizmom kao seksualnim devijacijama. Posebnu pažnju nužno je posvetiti edukaciji roditelja i mladih o zlouporabi webkamera i digitalnih fotoaparata.

KAKO RODITELJI MOGU SMANJITI RIZIKE S KOJIMA SE NJIHOVA DJECA MOGU SUOČITI NA INTERNETU?

Čak i ako se roditelji osjećaju bespomoćno i smatraju da je internet kompleksni medij s kojim djeca imaju više iskustva i spretnija su u njegovom korištenju, ipak mogu poduzeti niz koraka da zaštite svoju djecu. Pokazujući interes i pažljivo nadgledajući djetetove aktivnosti na internetu, roditelji ipak mogu zaštititi djecu od mogućih rizika, što je u svakom slučaju

bolje nego im jednostavno zabraniti upotrebu. Zabrana može djeci i mladima samo povećati interes i učiniti internet privlačnijim.

Roditelje može brinuti koje stranice posjećuje njihovo dijete. Ovo je moguće provjeriti odabiranjem opcije "history folder" na ekranu računala. No, pri tom je važno obratiti pažnju na to da roditelji ne izazovu otpor kod djeteta jer ga stalno provjeravaju. Slijede nekoliko načina na koje roditelji mogu objasniti djeci svoje postupke i potrebu za nadziranjem njihovih aktivnosti:

- Vidjela /vidio sam da je netko bio na stranici.... Mislim da ta web stranica nije prikladna za djecu i ne želim da ideš na tu stranicu.
- Brine me to što na nekim web stranicama postoje sadržaji koji su neprikladni za djecu.
- Moja je odgovornost i obaveza kao roditelja da pazim na to koliko vremena i kako provodiš na internet-u.

Ove razloge možete navesti i kad se radi o gledanju televizije, čitanju časopisa i stripova, igranju video-igara itd.

Koraci koje Vi kao roditelji možete učiniti da zaštitite djecu i mlade:

Dajte djeci i mladima do znanja da ste zainteresirani za njihove online aktivnosti, tj:

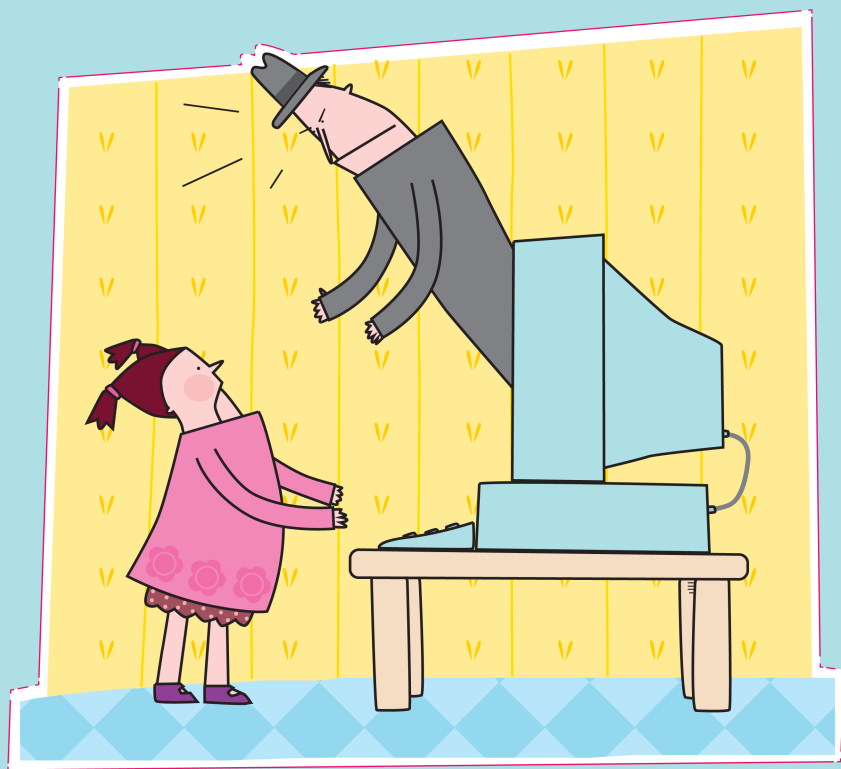
- Ne dozvolite djeci da njihova želja za privatnosti nadvlada Vašu potrebu i odgovornost za nadzorom. Tražite od djece da pokažu stranice koje posjećuju i budite s njima dok su na internetu.
- Upotrebljavajte internet koliko možete i upoznajte se s online uslugama koje koriste Vaša djeca.

Postavite pravila korištenja interneta

Djeca se osjećaju sigurnijima kad su pravila i posljedice ponašanja uključujući i upotrebu računala jasno definirani, kad su granice jasno postavljene. Npr. odredite koji tip stranica djeca mogu posjećivati i količinu vremena koju mogu provoditi "na računalu", a to se posebno odnosi na vrijeme koje djeca koriste za zabavu i igru.

Postavite računalo u dnevnu sobu

Kao što nije preporučljivo staviti televizor u dječju sobu, jer tad djeca mogu imati pristup i zabavi za odrasle, isto tako ne treba ni računalo s pristupom internet stranicama za odrasle postaviti u dječju sobu. Računalo (s pristupom internetu) bi trebao biti u dnevnoj sobi (ili sobi u kojoj češće borave roditelji) kako bi svi članovi obitelji mogli biti uključeni, a i nadgledanje aktivnosti i količine provedenog vremena za računalom je tad lakše. Tako možete upoznati djetetove online prijatelje, jednako kao što znate i školske prijatelje.

Objasnite djeci tko je stranac u stvarnom i virtualnom svijetu

Djeca znaju da na ulici ili na igralištu ne trebaju razgovarati sa strancima, a ista pravila se trebaju odnositi i na razgovor putem interneta. Recite im da davanje čak i minimalnih informacija može omogućiti stranju osobi da pronađe gdje dijete živi, npr. da putem telefonskog broja stranac može saznati adresu te ako ima loše namjere može to iskoristiti za uznemiravanje djeteta i/ili obitelji.

Objasnite djeci i mladima koje su moguće opasnosti susreta s osobom koju poznaje preko chat-a i interneta, bez Vaše pratnje na prvom susretu

Ako online odnos dođe do točke kad se djeca i njihovi online prijatelji žele susresti, roditelji moraju znati za to. Mjesto susreta treba biti javno, a ako je taj prijatelj dijete, on također treba dovesti roditelja. Na taj način se svi osjećaju sigurno. Uostalom, ako je ta druga osoba zaista zainteresirana za stvaranje prijateljstva, roditeljska pratnja joj neće predstavljati problem. Dobro je pravila o potencijalnom susretu s online prijateljima unaprijed dogovoriti.

Objasnite djeci i mladima opasnosti slanja vlastitih slike putem interneta, kao i pojam dječje pornografije

Nikad se ne zna što će druga osoba učiniti sa slikama. Uz malo vještine i s osnovnim grafičkim programima moguće su razne fotomontaže. Objasnite im, da kad jednom pošalju (seksualiziranu) fotografiju, nad njom više nemaju kontrolu, ne znaju što se dalje događa s njom. Naglasite da ne smiju slati svoje fotografije bez dogovora s Vama.

Upozorite ih da nekritičan razgovor s nepoznatim osobama, posebno o seksu može biti opasan za njih

Djeca i mladi već znaju da online kontakt s nepoznatim osobama sam po sebi nije opasan i rizičan. Ne treba samo reći „ne razgovaraj s nepoznatim ljudima“, već je bolje reći „ne razgovaraj se nepoznatim ljudima o seksu“. Upozorite ih na moguće opasnosti takvog razgovora s „nepoznatom osobom“ te dogovorite načine (samo)zaštite ukoliko razgovor dožive uznemirujućim ili opterećujućim.

Porazgovarajte s djecom i adolescentima o “tajnama”

Dobro je općenito razgovarati o tome kad treba, a kad ne treba čuvati tajnu pred roditeljima te o tome da s nepoznatim osobama (uključujući i one koje znaju putem interneta) ne trebaju imati tajne. Također im recite da, ako se osjećaju neugodno ili zbunjeno zbog nečeg što su doživjela, uvijek mogu razgovarati s Vama.

Uvažite interes mladih za spolnost, no objasnite im da su seks i druge seksualne aktivnosti između odraslih i maloljetnika kažnjivo djelo

Mladi žude za romantikom i ljubavi, skloni su romantičnim fantazijama o životu i ljubavi, a istovremeno su vrlo zainteresirani i znatiželjni kada se radi o spolnosti i ljudskom tijelu. Važno ih je educirati o dječjoj pornografiji, radi čega nije dozvoljen seks odraslih s maloljetnim osobama, upozoriti ih da su takve aktivnosti kažnjivo djelo i da je odrasla osoba kazneno odgovorna.

Važno je biti iskren s mladima o online seksualnim aktivnostima, kao što su odlasci u seks chat room-ove, razgovor o seksu s ljudima koje su upoznali putem interneta, gledanju pornografije i seksu preko interneta. Sama zabrana takvih ponašanja nije dovoljna. Važno im je osvijestiti rizike i moguće posljedice takvog ponašanja te ih naučiti kako se zaštititi u situacijama kada u svom istraživanju putem interneta naiđu na uznemirujući sadržaj ili neprimjerene ponude.

Umjesto same zabrane mladima da ne iznose osobne informacije, važno ih je naučiti kako da ograniče pristup tim informacijama.

PRAVILA ZA SIGURNO KORIŠTENJE INTERNETA ZA DJECU I MLADE

- Nikad nikome ne otkrivaj svoju lozinku.
- Nikad nemoj davati informacije o pravom identitetu (svoje ime i prezime, ime i prezime roditelja, broj telefona, kućnu adresu, radno mjesto roditelja, naziv škole, broj kreditne kartice roditelja) ni u chat-roomu, niti e-mailom nekom koga osobno ne poznaješ. Bez obzira na to koliko simpatično netko djelovao preko interneta, ta osoba je ipak stranac, koji može biti i osoba s lošim namjerama.
- Nikad ne prihvaćaj besplatni poklon u zamjenu za adresu ili neku drugu informaciju bez dozvole roditelja.
- Nikad ne šalji fotografiju ili opis sebe niti članova obitelji.
- Nikad ne nastavlja razgovor zbog kojeg se osjećaš nelagodno ili koji postaje previše osoban. Jednostavno prekini razgovor, prijeđi na drugu stranicu na internetu i reci roditeljima što se dogodilo.
- Ne moraš odgovarati na e-mail poruke koje su nepristojne, sugestivne ili radi kojih se osjećaš nelagodno. Reci roditeljima ako ti se to dogodi. Važno je znati da nije tvoja greška ako dobiješ takve poruke. Poruka nije došla zbog toga što su ti nešto pogrešno učinio/la.
- Nemoj organizirati susrete s nekim s kim si se upoznao putem interneta bez znanja roditelja. Ako roditelji ipak pristanu na takav susret, onda to mora biti na javnom mjestu i u pratnji roditelja.

Prevenција

Kako bi se omogućilo da djeca i mladi koriste internet bez opasnosti, potrebna je dobra komunikacija između roditelja i djece, kao i kontrola, odnosno nadzor načina na koji djeca i mladi koriste kompjutor i internet. Čini se da roditelji ne razgovaraju dovoljno s djecom o privatnosti i tajnosti informacija koje se smiju davati putem interneta. Najčešće se ti razgovori svode na: "Nemoj davati ime." i "Ne razgovaraj sa strancima.". Takvi savjeti ne pomažu djeci i mladima kad se, npr. suoče s ponudom poklona u zamjenu za davanje informacija o sebi ili nakon što već uspostave kontakt s online prijateljem.

Iako danas postoje načini da se onemogućí pristup određenim web stranicama na kompjutoru (npr. svim onim koje uključuju seksualne sadržaje), to svejedno nije dovoljna zaštita od mogućih rizika upotrebe interneta, jer djeca mogu otići u chat room ili na te stranice i na nekom drugom kompjutoru.

Često roditelji, zbog užurbanosti svakodnevnog života, raznih obaveza i problema, premalo pažnje i vremena posvećuju svojem djetetu te premalo nadziru kako dijete provodi slobodno vrijeme. Ovo ostavlja prostor u kojem se djeca i mladi mogu upustiti i u neke ugrožavajuće ili opasne aktivnosti. Već samo postavljanje jasnih pravila i granica daje djeci osjećaj sigurnosti i zaštićenosti te smanjuje vjerojatnost da će se dijete naći u potencijalno opasnoj situaciji.

Iskustva pokazuju da nadzor roditelja i nadgledanje dječjih online aktivnosti predstavlja važan korak u zaštiti djece i mladih, no to nije dovoljno. Naime, neka djeca su otuđena od roditelja, neka su zlostavljana. Važno je izbjegavati opisivanje problema nepoželjnih seksualnih izlaganja na internetu karakterizirajući malu djecu kao žrtve. Prevencija bi trebala biti usmjerena na tinejdžere, što uključuje mlade u završnim razredima osnovne škole i srednjoškolce. Kao što djecu učimo kako da se nose sa uznemirujućim i neugodnim događajima u svakodnevnom životu te kako da nauče prepoznati i izbjeći opasnost na ulici i u svojoj okolini, važno je naučiti djecu kako sigurno koristiti internet i kako prepoznati moguću opasnost i rizična ponašanja. Pri tom je važno priznavati njihove interese i neovisnost, priznavati njihov interes za seks, kao i koristiti različite poruke za različite uzraste djece.

Govoreći o opasnostima i rizicima kojima su djeca izložena pri korištenju interneta javlja se tendencija prenaplašavanja nasilja i nepravde. Dobro je izbjegavati opisivanje ovog problema na taj način jer ćemo time zavarati djecu, ali i otežati oporavak žrtvama koje su bile izložene nasilju. Naime, tipični seksualni online prijestupnici na internetu uglavnom nisu nasilni, rijetko uhode ili otimaju djecu i mlade.

Novija američka istraživanja ukazuju na blaži pad u postotku djece koja su bila izložena nepoželjnim seksualnim izlaganjima i namamljivanjima, što se može pripisati učinkovitosti različitih preventivskih programa koji su se provodili unazad nekoliko godina. Ovakvi podaci sugeriraju da su djeca i mladi skloni prihvaćanju savjeta i poruka koje im odrasli nude.

Kome treba prijaviti nepoželjna izlaganja i uznemiravanja?

Roditelji i stručnjaci koji rade s djecom često se pitaju kome prijaviti situacije kada su djeca i mladi izloženi seksualnim sadržajima i ponudama na internetu ili kada su na neke druge načine seksualno uznemiravana. Često se pitaju jesu li takva ponašanja uopće kažnjiva djela, i je li moguće ući u trag počiniteljima.

Važno je znati da svi postupci u kojima odrasla osoba navodi djecu i mlađe maloljetnike na seksualne sadržaje i na bilo koji način ih izlaže eksplicitnom seksualnom sadržaju nisu zakonski dopušteni i smatraju se kaznenim djelom. U takvim situacijama roditelji, djeca i druge odrasle osobe mogu prijaviti svoja uznemirujuća iskustva i podnijeti obavijest o sumnji na seksualno uznemiravanje i zlostavljanje Policijskoj upravi Zagrebačkoj na broj telefona 01/633 33 33 ili putem e-maila pu-zg@mup.hr.

Želite li se posavjetovati sa stručnom osobom, brine li Vas način na koji Vaše dijete provodi vrijeme na računalu, željeli biste podijeliti neka dosadašnja djetetova iskustva na internetu, možete nazvati: Hrabri telefon na besplatan broj 0800 - 0800, svakim radnim danom od 9,00 do 18,00h ili pisati na: savjet@hrabritelefon.hr.

PRIREDILE:

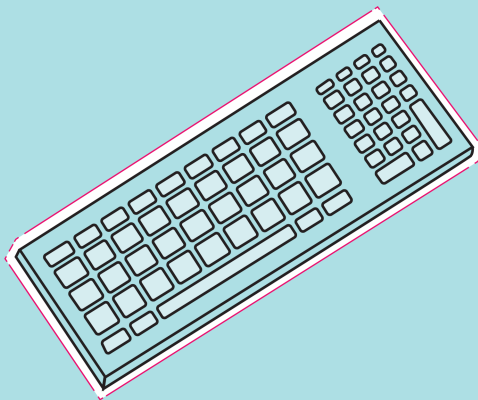
doc.dr.sc. GORDANA BULJAN FLANDER

ANA KARLOVIĆ, prof.

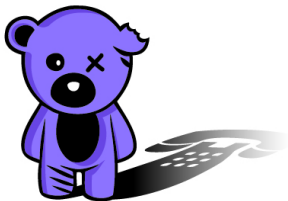
SENA PUHOVSKI, prof.

IVANA ČOSIĆ prof.

HANA HRPKA, prof.

ISBN: 978-953-7486-05-1

HRABRI telefon

Mali zaslužuju veliku pažnju.

116 111

SAVJETODAVNA LINIJA ZA DJECU

0800 0800

SAVJETODAVNA LINIJA ZA RODITELJE

WWW.HRABRITELEFON.HR

SAVJET@HRABRITELEFON.HR